

Posudek vedoucího práce na bakalářskou práci Venduly Hrnčířové *Hláskosloví idiolektu mluvčí nejstarší generace na Náchodsku*

Koncepce práce

Pro svou bakalářskou práci si autorka vybrala časově náročné téma – rozbor hláskosloví v idiolektu nářeční mluvčí (84 let) náchodského okrajového úseku, konkrétně v Bohuslavicích nad Metují. Téma je záslužné, neboť výrazné rysy okrajových úseků rychle mizí, zároveň pro bakalářský stupeň poměrně obtížné. V první části práce autorka velmi stručně rekapituluje stěžejní nářeční výzkumy svč. oblasti (hlavně monografické), respektive reprodukuje hlavní nářeční rysy uvedené v těchto pracích. Její přehled začíná Šemberou a končí heslem Jarmily Bachmannové v *Novém encyklopedickém slovníku češtiny*. Poněkud nepřesvědčivě vyhlíží v osnově členění kapitoly 2 na podbod 2.1 a podbody 2.1.1 atd., přičemž podbod 2.2 apod. se v rámci druhé kapitoly nenachází. Hlavní jádro práce tvoří hláskoslovný rozbor. Ten postupuje s některými úpravami podle metodologie uplatněné v monografii Jančákových (2004) od celočeských rysů k rysům společným středočeské a svč. skupině až po rysy typické pouze pro posledně jmenovanou skupinu a znaky náchodského okrajového úseku. Práce má v úhrnu dobrou koncepci a jasný výzkumný záměr.

Hodnocení: A

Metodologie a zpracování dat

Zvolená metodologie sběru materiálu (položení rozhovor s předem připraveným tematicky strukturovaným seznamem otázek z patnácti tematických okruhů), průběh získávání audiodat a zásady jejich zpracování (dialektologická transkripce) jsou systematicky a podrobně popsány na s. 16–21. Autorka řádně získala informovaný souhlas, provedla anonymizaci osobních údajů, transkripce prošla kontrolním čtením vedoucího práce. Celkem bylo nahráno cca pět a půl hodiny kvalitního a cenného audiomateriálu, jehož přepis zabírá cca 80 normostran, v příloze bakalářské práce je uvedena ukázka v rozsahu deseti normostran (v ukázce zůstaly výjimečně drobné nedokonalosti, např. *jedenáctiletku* na s. 57 by mělo být přepsáno s *-t'*; *nářadim* na s. 55 s *-d'*; *snídaňi* na s. 55 s *-ňi-*). U transkripčních zásad na s. 21 by mělo být upřesněno, že užití symbolu pro neslabičné *u* (*u*) se týká jen reflexu původního bilabiálního *w* (nikoli např. běžného diftongu *ou*). Tamtéž by neměla být čárka před *diferenční oproti běžné spisovněčeské výslovnosti*. U nedokončených slov se v přepisu užívá spojovník (ne pomlčka, s. 21).

Vyhodnocení a interpretace dat a formulace dílčích a celkových závěrů představují samostatný přínos autorky, tyto části nebyly z časových příčin konzultovány s vedoucím práce. Poznámky k rozboru:

- s. 23: součet vypsáných dokladů na úžení v deminutivech je 30, ne 29, jak se uvádí;
- s. 24: forma *prej* není výsledkem diftongizace *y > ej* (a nelze ji řadit k „základu slova“), její zahrnutí do výsledků je nepatřičné; do rozboru bych naopak začlenil doklad *pír*;
- s. 24: případy *mladejch* jsou charakterizovány jako doklady diftongizace *před koncovou souhláskou*; to jednak neodpovídá přesně skutečnosti (koncovou souhláskou je hláska [x]), jednak není jasné, kam autorka řadila případy typu *mladejma* (doklad z transkripce nahrávek: *černejma*), které nekončí na souhlásku;
- tabulka k diftongizaci *y > ej* na s. 25 zahrnuje jen kategorie *kořen*, *předpona*, *koncovka*: *absolutní konec slova*, *koncovka*: *před koncovou souhláskou*, avšak není jasné, kam/jestli se započítávaly diftongizace ve slovtvorné příponě, příp. jestli se vyskytovaly (typ *slepýš*, *puchýř*, *střechýl*); navíc by bylo žádoucí vydělit zvlášť morfologizovaný typ v Isg. měkkých deklinací (v přepisu ukázek např. *za pracej*);
- s. 25: číslovky *voba*, *vosum* a zájmena jsou zařazena do symsémantik, je to však zařazení, které si zaslouhuje minimálně komentář;

- s. 29 *V námi zaznamenaných případech se vždy vyskytují tvary l-ového přičestí v m. a.* – ovšem bylo by dobré upřesnit, že jde jen o některé typy sloves první a druhé přítomné třídy;
- s. 29: u zjednodušení skupiny *stř-* > *tř-* jde o iniciální pozici slova, popř. pozici po prefixu na začátku kořene, ale nelze tam zařadit příklady jako *orchestríček, sestřini, sestře*;
- s. 31: u diftongizace *í* > *ej* po *c, z, s* se uvádí po afrikátě slovotvorná čeleď *cejřit*, ale není jasné, jestli jsou to jediné doklady pro možnou diftongizaci *í* po *c*;
- s. 31: doklad *vozejvá* je výsledkem diftongizace *y* > *ej*, tedy do kap. 5.2.3 nepatří (ani na s. 45);
- s. 32 a 36: v obtížné kapitole o krácení vysokých vokálů se pojednává na s. 32 v bodě c) o slovotvorných sufixech (včetně deminutivních: *-iček, -ičko, -inek*), na s. 36 v bodě h) o deminutivních sufixech (*-ičko* ad.): ale zatímco se na s. 32 uvádí na *-ičko* 8 dokladů (z toho 7 s krácením), na s. 36 se uvádí na *-ičko* jen 3 doklady (*srďičko*, z toho všechny nezkrácené);
- s. 35: ve 3. os. pl. sloves *-í* se neobjevuje v tabulce žádný doklad, ale v (korigovaném) přepisu je 3. pl. *maji, říkají, spívají*;
- s. 37: doklad *bili wopraudu hoďně plni je*, pokud za *bili* nenásledovala pauza, dokladem na hiátovou pozici (o intervokalizace pozici mluví autorka však až dále);
- s. 38: u dokladů asimilace předložky *v* je nutno rozlišovat podoby před znělými souhláskami (*v bronzovim pásnu*) a před neznělými (*v sedum hoďin*); nerozlišování těchto pozic se pak promítá i do tabulky 17 na s. 39 (nadepsané navíc *regresivní spodoba znělosti po souhlaásce*, ale jde o podobu *před souhláskou*); podobně i na s. 38 *u kterých proběhla asimilace znělosti po souhláskách*;
- s. 40: u svč. znělé výslovnosti před pauzou (typ *dubə* s koncovým polovokálem) je opět nutné odlišovat pozici před znělou souhláskou (z dokladů autorky tamtéž: *pokud nebili žňe; až budu mít, diž bil na vojňe; ted' je doma*) a pozici v proudu řeči oproti pozici před pauzou – při zvolené transkripci nelze takto z přepisu zachování koncové znělosti před pauzou zkoumat, kap. 5.3.5 tedy nepovažují za spolehlivě zpracovanou;
- s. 37 a 42: v kap. 5.3 se probírají *rysy charakteristické pro oblast severovýchodočeskou a její úseky*, avšak v samostatné kap. 5.4 *rysy náchodského okrajového úseku*. Typ asimilace *jennou* se tak probírá v kap. 5.3.4 i v kap. 5.4; v kap. 5.3.4 se navíc odkazuje na probrání jevu v kapitole 1.2, avšak ta v práci není obsažena;
- s. 37 *současné nálezy na Zábřezsku* nemohou dokládat dřívější rozšíření bilabiálního *w* „po celých Čechách“; autorka se odvolává na ČJA 5: 429, ale tam se uvádí, že výskyty oboustranného *w* dokládají, že tato výslovnost byla „patrně na území ještě širším“ (myslí se i na Moravě);
- s. 44: u zjednodušení hláskových skupin je třeba vzít v úvahu slovotvornou utvářenost slova, zvlášť jsou v tabulkách 19 (iniciální pozice) a 20 (neiniciální) uvedeny podoby *kerá* vs. *ňekerí*, *deme* vs. *nepudem*; někde jde o rozsáhlejší souhláskovou skupinu: u *eletriki* se jedná o *-ktr-* > *-tr-* (nikoli *kt* > *t*, proto je výsledek také odlišný od *kt* > *k* v *kery*), u *šveskovi* o *-stk-* > *-sk-* (nikoli *st* > *s*), u *novomňeskou* o *-stsk-* > *-sk-* (nikoli o *sts* > *s*);
- procentuální počty jsou uváděny na dvě desetinná místa, což je myslím zbytečně podrobné (zejména když někdy je sledovaný poměr 2 : 1 atd.);
- charakteristiku náchodského okrajového úseku bych nezačínal citací z článku V. Mazlové *Strašidla na Náchodsku* (s. 15).

Celkově je kategorizace a interpretace dat provedena v některých ohledech značně nepřesvědčivě.

Hodnocení: C-

Práce s odbornou literaturou

Autorka pracuje v rozboru soustavně s *Českým jazykovým atlasem*, ale odkazy na jinou literaturu jsou minimální. V závěrech chybí srovnání s dosavadní literaturou, jež uvádí statistické výsledky ohledně uchování některých zkoumaných rysů (Dejmek, Maierová, Chromý aj.).

Hodnocení: B

Formální úroveň

Práce má obstojnou formální úroveň. V posuzované verzi zůstaly některé pravopisné nedostatky, jedná se o psaní spojovníku (s. 10 *česko-moravská podskupina* > *českomoravská skupina*; s. 28: *česko-moravských* > *českomoravských*), překlapy (s. 24 *adjektiv*; s. 28 *rozhodli jsem se*; s. 36 *adverbií* . *Dle* /nadbytečná mezeřa/; s. 40 *kolimetr* > *kilometr*; s. 42 *jsme ... podrobily*), nadbytečné čárky (s. 28 před *než*; s. 36 před *jako u*; s. 45 před *než u celočeských*), chybějící čárky, a to často za vedlejší větou vloženou (s. 10 před *řadí*; s. 10 za *spisovnému jazyku*; s. 21 za *použili*; s. 13 před *kam patří*; s. 15 před *řadí*; s. 26 za *sledovali*; s. 25 před *či*; s. 29 před *jsou důsledně*; s. 33 před *zobrazujeme*; s. 37 za (2); s. 42 před *a dále*; s. 45 před *se nezachoval*; s. 45 před *zůstaly*; s. 46 před *bylo krácení*), problémy s kurzivou (chybějící kurziva: s. 13 *starosta*; nadbytečná kurziva v číslování kap. 5.3.3 na s. 39) ad.

V seznamu literatury by bylo vhodné u názvů časopisů a monografií užít kurzivu. Pro strany se užívá zkratka *str.* i *s.* Chybí internetový odkaz citovaný na s. 17 (<https://csu.gov.cz/produkty/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112023>) a odkaz citovaný na s. 21 (https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:dialekt:pravidla#dialektologicka_rovina). Na s. 40 se cituje v pozn. 42 a 43 *Utěšený – Voráč*, v seznamu literatury je pouze položka *Utěšený*.

Některé formulační neobratnosti či chyby: s. 18 *otázkami týkající se* > *týkajícími se*; s. 23 v *nekoncové pozici zakončené na -ého, -ému, -ém adjektiv* (má být *zakončení?*); s. 24 *celkový výskyt diftongizace ... je velmi frekventovaný*; s. 28 *u bezpředložkových plnovýznamových slov*; s. 37: *což dokládají současné nálezy na Zábřežsku*; s. 41 *osm dokladů zůstalo neodsunutých*; s. 45 *v řeči představitelky*; s. 47 *se zachovaly pouze minimálně, spíše vůbec*.

Hodnocení: B-

Celkové hodnocení

Bakalářská práce Venduly Hrnčířové může být připuštěna k obhajobě. Autorce se podařilo shromáždit cenný nářeční materiál v žádoucím objemu, práce má dobrou výchozí koncepci a obstojnou formální úroveň, ale výrazně trpí nedostatky v kategorizaci a interpretaci nářečních dat a prezentaci některých výsledků. Je škoda, že analytická fáze práce a konečná redakce proběhly bez dohledu vedoucího. Práci hodnotím stupněm **dobře**.